

Уставни суд Босне и Херцеговине у Великом вијећу, у предмету број **АП 770/19**, рјешавајући апелацију РТВБН д.о.о. Бијељина, на основу члана VI/3б) Устава Босне и Херцеговине, члана 57 став (2) тачка б), члана 59 ст. (1) и (2) и члана 62 став (1) Правила Уставног суда Босне и Херцеговине – пречишћени текст („Службени гласник Босне и Херцеговине“ број 94/14), у саставу:

Златко М. Кнежевић, председник

Мато Тадић, потпредседник

Мирсад Ћеман, потпредседник

Валерија Галић, судија

Миодраг Симовић, судија

Сеада Палаврић, судија

на сједници одржаној 14. октобра 2020. године донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Усваја се апелација РТВБН д.о.о. Бијељина.

Утврђује се повреда права на слободу изражавања из члана II/3x) Устава Босне и Херцеговине и члана 10 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода.

Укида се Пресуда Окружног суда у Бањалуци број 71 0 П 201271 17 Гж од 13. марта 2018. године.

Предмет се враћа Окружном суду у Бањалуци који је дужан да по хитном поступку донесе нову одлуку, у складу са чланом II/3x) Устава Босне и Херцеговине и чланом 10 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода.

Налаже се Окружном суду у Бањалуци да, у складу са чланом 72 став (5) Правила Уставног суда Босне и Херцеговине, у року од три мјесеца од дана достављања ове одлуке обавијести Уставни суд Босне и Херцеговине о предузетим мјерама с циљем извршења ове одлуке.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

I. Увод

1. Апелант РТВБН д.о.о. Бијељина (у даљњем тексту: апелант), којег заступа Миодраг Стојановић, адвокат из Бијељине, поднио је 18. фебруара 2019. године апелацију Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) против Рјешења Врховног суда Републике Српске (у даљњем тексту: Врховни суд) број 71 0 П 201271 18 Рев од 16. јануара 2019. године, Пресуде Окружног суда у Бањалуци (у даљњем тексту: Окружни суд) број 71 0 П 201271 17 Гж од 13. марта 2018. године и Пресуде Основног

суда у Бањалуци (у даљњем тексту: Основни суд) број 71 0 П 201271 14 П од 13. октобра 2017. године.

II. Поступак пред Уставним судом

- Уставни суд је претходно Одлуком о допустивости број АП 2478/18 (види Уставни суд, Одлука о допустивости број АП 2478/18 од 6. јуна 2018. године, доступна на интернет страници Уставног суда www.ustavnisud.ba) одбацио као преураћену апелантову апелацију поднесену против пресуде Окружног суда, која је прецизирана у претходној тачки ове одлуке, због тога што Врховни суд није донио одлуку о апелантовој ревизији коју је поднио против оспорене пресуде Окружног суда.
- На основу члана 23 Правила Уставног суда, од Окружног суда, Основног суда и тужиоца Пере Симића (у даљњем тексту: тужилац) затражено је 9. јуна 2020. године да доставе одговор на апелацију.
- Окружни суд, Основни суд и тужилац су одговоре на апелацију доставили у периоду од 16. до 25. јуна 2020. године.

III. Чињенично стање

- Чињенице предмета које произлазе из апелационих навода и докумената предочених Уставном суду могу да се сумирају на сљедећи начин.
- Пресудом Основног суда број 71 0 П 201271 14 П од 13. октобра 2017. године, донесеном по тужиочевој тужби против апеланта, обавезан је апелант да тужиоцу због изношења неистинитих чињеница на порталу <http://www.rtvbn.com> у садржају под насловом „Симићеве листе за одстрел креиране у Додиковом кабинету“ од 23. септембра 2014. године исплати нематеријалну штету у износу од 3.000,00 КМ, заједно са законском затезном каматом и трошковима парничног поступка у износу од 1.043,52 КМ. Истом пресудом одбијен је као неоснован тужиочев захтјев за накнаду нематеријалне штете и трошкова поступка преко досуђеног износа.
- Из образложења пресуде произлази да је тужилац 20. октобра 2014. године поднио тужбу Основном суду против апеланта и С. В. ради накнаде штете због клевете, наводећи да је апелант на свом званичном порталу <http://www.rtvbn.com> преузео ауторски текст друготуженог (С. В.) са интернет странице „SlobodanVaskovićBlog“, под насловом „Симићеве листе за одстрел креиране у Додиковом кабинету“ у којем су изнесене неистините чињенице о тужиоцу. Између осталог, у тексту се тврди да „Перо Симић

организује ... и ликвидације ... то и не чуди, јер Тужилаштво и МУПРС су ту да штите убице...“. Даље, наведено је да спорни текст има карактер изражавања (имајући у виду сврху и циљ члана 3 став 1 под а) Закона о заштити од клевете, у даљњем тексту: ЗЗК), те да су тужени на врло груб и злонамјеран начин оклеветали тужиоца. Тужени су били злонамјерни настојећи да промијене перцепцију јавности о тужиоцу, рушењем угледа тужиоца који је угледан новинар и савјетник у Кабинету председника РС. Истакнуто је да се ради се о неистинитим чињеницама које су проузроковале неимовинску штету тужиоцу у виду душевних болова, као и да нанесена штета од клевете има негативан утицај на личност и породицу тужиоца који је свјестан да је као савјетник председника РС подложнији критици него други, али изношење наведених неистинитих чињеница нема никакве везе са слободом изражавања коју су тужени очигледно злоупотребили. Током поступка тужилац је повукао тужбу у односу на С. В., те је прецизирао тужбени захтјев на главној расправи тако што је тражио да суд донесе пресуду којом се обавезује апелант да тужиоцу због изношења неистинитих чињеница на порталу <http://www.rtvbn.com> у садржају под насловом „Симићеве листе за одстрел креиране у Додиковом кабинету“ од 23. септембра 2014. године исплати неимовинску штету у износу од 5.000,00 КМ, са законском затезном каматом и трошковима поступка.

8. У одговору на тужбу апелант је истакао да у цијелости оспорава тужбу и постављени тужбени захтјев, те је истакао да је од јула 2014. године власник адресе rtv.bn.com физичко лице које није било ни у каквој вези са РТВБН д.о.о. Бијељина, што је видљиво и на испису регистра интернет домена (гдје јасно стоји да ауторска права на наведеној страници има Александар Камењашевић). Даље, апелант је навео да на наведеној страници стоји и знак БН телевизије, што је вид промоције ове телевизије и да се ради о маркетиншком уговорном односу између телевизије и Александра Камењашевића, док се у спорном тексту ради о новинарском ставу С. В. и да се у том смислу не може говорити о клевети. Такође, нема ни података о било каквој повреди угледа с обзиром на то да је тужба усмјерена на кажњавање лица која су изнијела своје мишљење, као и да тужиоцу није смањен углед јер се он и даље налази на високој политичкој позицији, те да се његов положај није промијенио.
9. Основни суд је навео да је међу парничним странкама споран основ и висина постављеног тужбеног захтјева, да ли је основан приговор недостатка пасивне легитимације и да ли је тужилац доказао штету коју је претрпио у смислу опредијељеног тужбеног захтјева. Након проведених материјалних доказа (прецизираних на стр. 2 и 3

предметне пресуде), који су цијењени сходно одредби члана 8 Закона о парничном поступку (у даљњем тексту: ЗПП), Основни суд је неспорно утврдио да је садржај спорног текста (под називом „Симићеве листе за одстрел креиране у Додиковом кабинету“) објављен 23. септембра 2014. године на апелантовом сајту гдје се види интернет адреса која гласи на апеланта. Даље, утврђено је да је други текст (под називом „листа за одстрел Додиковог кабинета“ NO 1 „Амерички стипендиста Васковић“) објављен на блогу Слободана Васковића у односу на којег је тужба повучена. Затим, из уговора о закупу (између Драге Стајића као закуподавца и Александра Камењашевића као закупопримца, закљученог на пет година почев од 1. јула 2014. године) утврђено је да је предметним уговором закуподавац издао закупопримцу интернет адресу Rtv.bn.com, с тим да закуподавац нема право измјене садржаја на презентацији која буде објављена на интернет адреси нити било који други утицај на исту. Такође, утврђено је да је апелант ради маркетиншке промоције уступио на коришћење Александру Камењашевићу своје заштитне знакове на интернет презентацији која ће бити постављена на адреси Rtv.bn.com, мобилним апликацијама, Facebook и Twitter налозима који ће преузимати податке са ове интернет презентације, те се обавезао да ће у свом радио и ТВ програму маркетиншки промовисати интернет презентацију на адреси Rtv.bn.com. Осим тога, дозвољено је Александру Камењашевићу преузимање вијести из програма Rtv.bn, те је усаглашено да нема право да користи заштитне знакове ван обима предвиђеног у члану 2 став 1 предметног уговора закљученог са апелантом. Суд је утврдио да је тужилац за спорни текст сазнао од пријатеља (након чега је и сам погледао сајт) и био ужаснут од гнусних лажи изнесених у тексту које је морао да објашњава породици, дјечи и пријатељима, да га је текст јако погодио и да му није јасно зашто је у тексту наведен као лице које одлучује о ликвидацијама.

10. Основни суд је истакао да се у конкретној правној ствари примјењује ЗЗК као *lex specialis* у односу на друге прописе, као и одредбе чл. 154 став 1 и 200 Закона о облигационим односима (у даљњем тексту: ЗОО), те је цитирао одредбе чл. 3, 5, 6 и 7 ЗЗК и одредбу члана 10 став 2 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција). Даље, Основни суд је навео да је неоснован апелантов приговор у погледу недостатка пасивне легитимације, гдје се апелант позива на закључене уговоре о пословној сарадњи са Александром Камењашевићем и на уговор о закупу интернет адресе (закључен између Драге Стајића и Александра Камењашевића). Наиме, како даље наводи Основни суд, апелант је имао могућност и механизме контроле,

односно лице које је овластио за (не)пуштање у етер спорног садржаја из којег произлази клевета, али није учинио ништа да то спречи, односно да изврши провјеру истинитости тих навода. Дакле, апелантов приговор о недостатку његове пасивне легитимације у конкретном случају је неоснован зато што је спорни текст објављен на интернет страници са заштитним знаком БН телевизије као ТВ станице која је регистрована за јавно емитовање и која је одговорна за садржај који емитује, као и преузимајући ризик закљученог уговора са Александром Камењашевићем (којем је дала на употребу свој заштитни знак) у смислу одредби Кодекса о јавном емитовању и Кодекса за штампу и онлајн медије БиХ.

11. Основни суд је навео да тужилац у току поступка није извео доказ на околности постојања душевних болова због повреде угледа (осим што је дао свој исказ), међутим, у поступцима за накнаду штете по ЗЗК доказивање чињенице постојања душевних болова због повреде угледа оштећеног није неопходно. У вези с тим, Основни суд је указао на одредбе члана 200 ЗОО-а и члана 11 ЗЗК истакнувши да ЗЗК право на накнаду штете оштећеном прописује по објективном критеријуму, што у крајњем значи да није нужно да је оштећени претрпио и душевне болове због нарушавања угледа, већ је довољно да је учињена клевета којом је нанесена штета угледу оштећеном да би се створила обавеза накнаде штете која свакако мора бити пропорционална нанесеној штети. У конкретної ситуацији, апелант током поступка није доказао истинитост пренесених информација – клевете из садржаја спорног текста, при чему се тужиоцу ставља на терет евентуално извршење кривичног дјела. Основни суд је истакао да у оваквој ситуацији није неопходно да тужилац доказује постојање душевних болова због нарушавања свог угледа јер би пребацивање терета доказивања постојања сопственог угледа представљало омаловажавање и шиканирање сваког лица на чију штету је учињена клевета. Наиме, углед је категорија чије се постојање претпоставља и која означава друштвени статус и статус појединца у сопственој перцепцији или перцепцији трећих лица. Због тога, евентуално би било могуће доказивање непостојања тужиочевог угледа у којем случају би терет доказивања непостојања те особине био на апеланту који такве чињенице није доказивао.
12. Основни суд је приликом одлучивања о висини тужбеног захтјева цијенио да је тужилац савјетник председника РС и самим тим изложен већој пажњи јавности, међутим, у конкретном случају се не ради ни о каквој критици или вриједносном суду, него о конкретним недоказаним оптужбама због чињења радњи које по својим обиљежјима чине

кривично дјело. Суд је истакао да такве информације пласиране на апелантовој интернет страници, са апелантовим заштитним знаком, у објављеном чланку „Симићеве листе за одстрел креиране у Додиковом кабинету“ никако не могу представљати само критику, истраживачко новинарство, нити се изношењем таквих непровјерених и неистинитих информација остварује циљ одређен одредбом члана 1 ЗЗК.

13. С обзиром на то да апелант није доказао да су објављене оптужбе истините, Основни суд је закључио да постоје разлози прописани ЗЗК за апелантову одговорност за клевету и за накнаду штете нанесене тужиоцевом угледу и части због чега је дјелимично усвојио тужбени захтјев и обавезао апеланта да исплати износ као у изреци пресуде, у смислу цитираних одредби ЗЗК, ЗОО-а, Европске конвенције и члана 127 ЗПП-а. Наиме, с обзиром на то да је објављеним садржајем спорног текста апелант пренио неистините чињенице и самим тим оклеветао тужиоца, произлази да је тужилац услијед таквих неистина претрпио нематеријалну штету, те му, према мишљењу суда, припада право на накнаду штете у износу од 3.000,00 КМ. Одлуку о трошковима парничног поступка суд је донио у складу с одредбама чл. 386, 387 и 396 ЗПП-а, одредби Тарифе о наградама и накнади трошкова за рад адвоката и успјехом странака у поступку, те је с обзиром на коначно одређену висину тужбеног захтјева (имајући у виду тужиоцев успјех у овом поступку од 60%) тужиоцу досудио трошкове поступка у износу од 1.043,52 КМ.
14. Пресудом Окружног суда број 71 0 П 201271 17 Гж од 13. марта 2018. године дјелимично је уважена апелантова жалба и преиначена је првостепена пресуда у досуђујућем дијелу одлуке о главној ствари и споредним потраживањима тако што је апелант обавезан да тужиоцу исплати нематеријалну штету у износу од 2.000,00 КМ умјесто раније досуђеног износа од 3.000,00 КМ, као и да тужиоцу на име трошкова парничног поступка накнади износ од 695,70 КМ умјесто раније досуђеног износа од 1.043,52 КМ, док је у преосталом дијелу жалба одбијена и потврђена првостепена пресуда, те је одбијен апелантов захтјев за накнаду трошкова жалбе.
15. Окружни суд је у образложењу пресуде поновио чињенично стање и одлучење првостепеног суда, те је навео да апелант у жалби, као и током првостепеног поступка, истиче да није пасивно легитимисан јер није власник предметне интернет адресе и да је присиљен да се рекламира на њој. У жалби је наведено да је нејасан навод првостепеног суда да је апелант имао могућност контроле објављеног садржаја, да ауторска права на наведеној страници има Александар Камењашевић, а не апелант, да није изведен нити један доказ у погледу постојања повреде тужиоцевог угледа, као и да је погрешна одлука о

трошковима поступка. Даље, Окружни суд је навео да апелант неосновано указује да наводно није пасивно легитимисан у предметној парници, те је истакао да стварна легитимација у парници представља материјалноправни однос странака према предмету спора, односно према праву за чију заштиту је парница покренута, па су у тој парници стварно легитимисани (активно и пасивно) субјекти материјалноправног односа из којег је парница настала. Питање стварне легитимације је питање материјалноправне природе од чијег постојања зависи основаност тужбеног захтјева. Активна легитимација припада лицу које у одређеном материјалноправном односу има положај овлашћене стране која нешто захтијева (туžilца), а тужени је пасивно легитимисан ако се тај захтјев, односно одговарајућа дужност везује за њега. Окружни суд је цитирао одредбу члана 5 ЗЗК истакнувши да између парничних странака није спорно да је предметни спорни чланак објављен на интернет адреси која у свом називу садржи скраћени назив – апелантов лого, као и да апелант не оспорава да се на поменутој интернет адреси објављују вијести које он емитује, а што произлази и из проведених доказа (уговора о пословној сурадњи између апеланта и Александра Камењашевића). У вези с тим, Окружни суд је навео да је правилан закључак првостепеног суда, сходно цитираној одредби члана 5 ЗЗК и супротно жалбеним наводима, да апелант контролише садржај на тој интернет страници. Наиме, апелант у току поступка није тврдио, нити изводио доказе, већ сасвим супротно из самих апелантових доказа произлази да се на предметној интернет страници објављују апелантове вијести и да он на такав начин и контролише садржај поменуте интернет странице. Из наведених разлога произлази да је апелант пасивно легитимисан у овом парничном поступку и да на њему лежи одговорност у погледу садржаја објављених на поменутој интернет страници, укључујући и спорно изражавање у предметном чланку. Окружни суд је указао на одредбе чл. 3, 4, 5 и 13 ЗЗК, као и на наведене чињенице да је спорни чланак објављен на интернет страници која носи апелантов скраћени назив, да се на истој страници користи апелантов лого и да се преносе његове вијести. У вези с тим, Окружни суд је истакао да би свако друго тумачење у смислу непостојања апелантове пасивне легитимације за изношење и преношење нечега неистинитог довело до изигравања самог смисла и циља који се постиже ЗЗК.

16. Такође, Окружни суд је навео да су неосновани апелантови жалбени наводи да тужилац није извео нити један доказ у погледу постојања повреде угледа будући да из стања предметног списка јасно произлази да је тужилац саслушан у својству парничне странке, чији исказ је правилно цијењен од првостепеног суда. С обзиром на то да је циљ ЗЗК

постизање правичне равнотеже између слободе изражавања и права на углед, што се одражава примјеном принципа пропорционалности, произлази да тужиоци у парници накнаде штете због повреде угледа нису ограничени неким посебним формалним доказним средствима (вјештачења по вјештаку медицинске струке), већ такву штету могу доказивати и другим доказним средствима (као у конкретном случају саслушањем тужиоца у својству парничне странке). Имајући у виду тужиочев исказ (у којем је навео да је био ужаснут спорним изражавањем, да се ради о гнусним лажима и конструкцијама које су прочитали и чланови његове породице, да је шокиран констатацијом да он организује хајке и ликвидације, односно да је лице које одлучује о ликвидацијама), произлази да је спорним изражавањем нарушен тужиочев углед, који представља вањски дио части и подразумијева уважавање које човјек има у друштвеној заједници.

17. Узимајући у обзир наведену пропорционалност између апелантовог права на слободу изражавања с једне стране, а с друге стране тужиочев углед, првостепени суд је правилно и законито закључио да спорно изражавање да тужилац организује хајке и ликвидације (које несумњиво представља изношење чињеница које не спори ни апелант) није истинито. Даље, иако је тужилац јавна личност (савјетник предсједника РС у вријеме спорног изражавања), који се за разлику од приватних лица неизбјежно и свјесно ставља пред оцјену јавности, чији је рад изложен пажљивијем испитивању јавности и стога мора показати већи степен толеранције, ипак није дужан трпјети безразложну критику или изношење одређених неистинитих тврдњи које немају никаквог чињеничног основа. Наиме, спорним изражавањем тужилац се несумњиво квалификује као лице које организује извршења тешких кривичних дјела, док аутор спорног чланка доводи у везу самог тужиоца као лице које организује хајке и ликвидације, па се тако, између осталог, наводи да је тужилац савјетник за егзекуцију, који као вриједносни суд такође нема никакав чињенични основ. Осим тога, апелант није предузео нити једну радњу приликом преношења спорног изражавања с циљем провјере тачности, што говори да апелант није поступао у доброј намјери (*bona fide*) у настојању да се јавности пружи тачна и поуздана информација у складу с новинарском етиком, док с друге стране тужилац као оклеветано лице није се у смислу члана 8 ЗЗК обраћао апеланту за исправку клеветничког изражавања. Слобода изражавања загарантована чланом 10 Европске конвенције не представља апсолутно право, већ се оно може ограничити у смислу става 2 наведеног члана, као у конкретном случају када је повријеђен углед оклеветаног лица. С обзиром на наведено, Окружни суд је истакао да је правилно првостепени суд, на основу одредби чл.

5 и 11 ЗЗК и у смислу критеријума пропорционалности, обавезао апеланта да тужиоцу накнади нематеријалну штету. Међутим, у погледу висине накнаде нематеријалне штете, узимајући у обзир наведене критеријуме (да је тужилац јавна личност, да се није у смислу члана 8 ЗЗК обраћао апеланту, тежина неистинитих навода, тужиочев исказ), Окружни суд је закључио да је правичан износ накнаде нематеријалне штете (сходно одредби члана 200 ЗОО-а) у конкретном случају 2.000,00 КМ, те да наведени износ представља правичну сатисфакцију за задовољење и ублажавање претрпљених болова у погледу тужиочевог угледа.

18. Имајући у виду све наведено, Окружни суд је истакао да је првостепени суд у оспореној пресуди на правилно утврђено чињенично стање погрешно примијенио материјално право, због чега је одлучио као у изреци пресуде. С обзиром на то да је преиначио одлуку у погледу одлуке о главној ствари, Окружни суд је преиначио и рјешење о трошковима парничног поступка истакнувши да је првостепени суд правилно одмјерио трошкове првостепеног поступка у побијаној одлуци, међутим, како тужиочев успјех сада износи 40%, њему припадају трошкови парничног поступка у износу од 695,70 КМ умјесто раније досуђених 1.043,52 КМ.
19. Врховни суд је одлучујући о апелантовој ревизији донио Рјешење број 71 0 П 201271 18 Рев од 16. јануара 2019. године којим је ревизију одбацио као недозвољену јер вриједност оспораваног дијела пресуде не прелази цензус који је прописан чланом 237 став (2) ЗПП-а, као ни услови за допуштеност ревизије из става (3) члана 237 ЗПП-а.

IV. Апелација

а) Наводи из апелације

20. Апелант сматра да су оспореним одлукама повријеђена његова права из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције, члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију и члана II/3х) Устава Босне и Херцеговине и члана 10 Европске конвенције. У вези с тим, апелант је навео хронологију предметног поступка, те је истакнуо да су редовни судови у конкретном случају погрешно утврдили чињенично стање и погрешно примијенили материјално право када су га обавезали да тужиоцу накнади нематеријалну штету због клевете. Наиме, апелант сматра да су редовни судови произвољно извели закључак о његовој одговорности за изражавање изнесено на интернет порталу rtvbn.com, односно сматра да није пасивно легитимисан у предметном поступку. Апелант је истакао да није

аутор спорног изражавања, нити је власник наведеног портала, као и да нема контролу над садржајима који се преносе на наведеном порталу, изузев садржаја чији је сам аутор. Даље, сматра да се на основу утврђеног чињеничног стања може извести јасан закључак да у предметном поступку није пасивно легитимисан у смислу одредбе члана 5 ЗЗК, односно да су редовни судови погрешно утврдили његову одговорност за клевету у конкретном случају. Наиме, провођењем неспорно утврђених чињеница под релевантну законску норму произлази да није одговоран за текст аутора Слободана Васковића који је објављен на интернет порталу rtvbn.com и који је у својини Драге Стајића, односно у закупу Александра Камењашевића, што произлази из садржаја закључених уговора (између Драге Стајића и Александра Камењашевића, као и између апеланта и Александра Камењашевића). Апелант је истакао да из одредаба предметног уговора, закљученог са Александром Камењашевићем, произлази да има могућност да од власника наведеног портала захтјева објављивање медијских садржаја које емитује РТВБН, док с друге стране нема право и могућност да ограничи или забрани да се на наведеном порталу уједно преносе и медијски садржаји других аутора, тј. да апелант нема контролу над објављивањем таквих садржаја. У вези с тим, апелант је навео да закључак редовних судова о његовој контроли над садржајем објављеним на предметном интернет порталу нема апсолутно никакво утемељење у изведеним доказима, односно да је такав закључак редовних судова произвољан. Апелант је предложио да Уставни суд усвоји његову апелацију и утврди повреду наведених права.

б) Одговор на апелацију

21. Окружни суд је у одговору навео да у цијелости остаје при разлозима датим у оспореној одлуци, те је истакао да у конкретном случају нису повријеђена апелантова права наведена у апелацији.
22. Основни суд је кратко навео хронологију предметног поступка истакнувши да су неосновани апелантови наводи из апелације, односно да у конкретном случају није дошло до кршења права на која се апелант позива.
23. Тужилац је у одговору навео да је правилан закључак редовних судова у погледу апелантове пасивне легитимације с обзиром на то да је спорни текст објављен на интернет адреси (страници) која у свом називу носи скраћени назив– апелантов лого, да се на наведеној страници емитују апелантове вијести, те сходно члану 5 ЗЗК произлази да апелант контролише садржај на наведеној страници, односно да је пасивно легитимисан у

конкретном случају. Осим тога, наведено је да свакодневно на транскрипту код емитовања апелантових емисија стоји адреса интернет странице која садржи скраћени назив – апелантов лого који је уједно и адреса на којој је објављен спорни чланак. Такође, наведено је да из спорног текста произлази да се у конкретном случају не ради о изношењу мишљења или вриједносног суда, већ о изношењу чињеничних тврдњи за које апелант током поступка није ни покушао да докаже да су истините.

V. Релевантни прописи

24. **Закон о парничном поступку** („Службени гласник Републике Српске“ бр. 58/03, 85/03, 74/05, 63/07, 105/08 – одлука УС, 45/09 – одлука УС, 49/09 и 61/13). За потребе ове одлуке користи се неслужбени пречишћени текст сачињен у Уставном суду БиХ који гласи:

Члан 7.

Странке су дужне да изнесу све чињенице на којима заснивају своје захтјеве и да изводе доказе којима се утврђују те чињенице.

Члан 8.

Које ће чињенице узети као доказане одлучује суд на основу слободне оцјене доказа. Суд ће савјесно и брижљиво оцијенити сваки доказ засебно и све доказе заједно.

ДОКАЗИ

1. Опште одредбе

Члан 123.

Свака странка дужна је да докаже чињенице на којима заснива свој захтјев.

Суд ће слободном оцјеном доказа утврдити чињенице на основу којих ће донијети одлуку.

Члан 126.

Ако суд на основу оцјене изведених доказа не може са сигурношћу да утврди неку чињеницу, о постојању ове чињенице закључиће примјеном правила о терету доказивања.

25. Закон о заштити од клевете Републике Српске („Службени гласник РС“ број 37/01) у релевантном дијелу гласи:

ОПШТИ ДЕО

Члан 1.

Овим законом уређују се прихватљива ограничења слободe изражавања у погледу грађанске одговорности за штету нанесену угледу физичког или правног лица изношењем или проношењем нечег неистинитог и потврђује да:

- а) право на слободу изражавања, које је гарантовано Уставом Републике Српске и Европском конвенцијом за заштиту људских права и основних слобода, представља један од основа демократског друштва, посебно када се ради о питањима од политичког и јавног интереса;*
- б) право на слободу изражавања штити садржај изражавања, као и начин на који је изнесен и не примењује се само за изражавања која се сматрају корисним или неувредљивим него, такође и за она која могу да увреде, шокирају или узнемире;*
- в) средства информисања имају врло значајну улогу у демократском процесу као јавни посматрачи и снабдевачи јавности информацијама.*

ДЕФИНИЦИЈЕ

Члан 3. тач. а) и г)

У смислу овог закона:

- а) „изражавање“ значи било какву изјаву, нарочито укључујући: сваки усмени, писани, аудио, визуелни или електронски материјал, без обзира на садржај, форму или начин изношења или преношења;*
- г) „аутор“ је свако лице које износи или проноси изражавање.*

ОДГОВОРНОСТ ЗА КЛЕВЕТУ

Члан 5.

1. Свако пословно способно лице које проузрокује штету угледу физичког или правног лица изношењем или проношењем изражавања нечег неистинитог, идентификујући то лице трећем лицу, одговорно је за

клевету, ако је то лице проузроковало штету у својству аутора, уредника или издавача изражавања, или у својству лица које је на неки други начин ефикасно контролисало садржај тог изражавања, као и правно лице које је објавило изражавање.

2. Лице из става 1. овог члана је одговорно за изазвану штету ако је намерно или услед непажње изнело или пронело изражавање.

3. Када се изражавање односи на питања од политичког или јавног интереса, лице из става 1. овог члана је одговорно за изазвану штету изношењем или доношењем изражавања ако је то лице знало да је изражавање неистинито или је непажњом занемарило неистинитост изражавања. Исти стандард одговорности примењује се ако је оштећени био или је јавни службеник или је кандидат за функцију у јавном органу и ако врши, према општем схватању јавности, значајан утицај на питања од политичког или јавног интереса.

[...]

ОДНОС ОВОГ ЗАКОНА ПРЕМА ДРУГИМ ЗАКОНИМА

Члан 13.

Овај закон је *lex specialis* у односу на све друге законе. За све што није регулисано овим законом примењиваће се одредбе Закона о облигационим односима, Закона о извршном поступку и Закона о парничном поступку који су на снази у Републици Српској.

26. **Закон о облигационим односима** („Службени лист СФРЈ“ бр. 29/78, 39/85, 45/89 и 57/89 и „Службени гласник РС“ бр. 17/93, 3/96, 39/03 и 74/04). За потребе ове одлуке користи се текст закона како је објављен у службеним гласилима, а који у релевантном дијелу гласи:

Основи одговорности

Члан 154.

(1) Ко другоме проузрокује штету дужан је накнадити је, уколико не докаже да је штета настала без његове кривице.

(2) За штету од ствари или делатности, од којих потиче повећана опасност штете за околину, одговара се без обзира на кривицу.

(3) За штету без обзира на кривицу одговара се и у другим случајевима предвиђеним законом.

VI. Допустивост

27. У складу са чланом VI/36) Устава Босне и Херцеговине, Уставни суд, такође, има апелациону надлежност у питањима која су садржана у овом уставу када она постану предмет спора због пресуде било којег суда у Босни и Херцеговини.
28. У складу са чланом 18 став (1) Правила Уставног суда, Уставни суд може да разматра апелацију само ако су против пресуде, односно одлуке која се њоме оспорава, исцрпљени сви дјелотворни правни лијекови могући према закону и ако је поднесена у року од 60 дана од дана када је подносилац апелације примио одлуку о посљедњем дјелотворном правном лијеку који је користио.
29. Уставни суд запажа да је апелант у конкретном случају у року прописаном чланом 18 став (1) Правила Уставног суда поднио апелацију против Рјешења Врховног суда број 71 0 П 201271 18 Рев од 16. јануара 2019. године којим је као недопуштена одбачена његова ревизија из формалних разлога. Слиједом наведеног, коначна одлука у конкретном случају је Пресуда Окружног суда број 71 0 П 201271 17 Гж од 13. марта 2018. године којом је мериторно одлучено о тужиочевом тужбеном захтјеву, коју је апелант оспорио у апелацији број АП 2478/18, па ће Уставни суд апелационе наводе испитати у односу на ту пресуду.
30. Уставни суд, дакле, у складу са својом праксом (види Уставни суд, Одлука број АП 2884/06 од 10. јануара 2008. године, доступна на интернет страници Уставног суда www.ustavnisud.ba), као релевантан датум подношења апелације узима у обзир датум када је поднесена апелација у предмету АП 2478/18 која је одбачена као преурађена Одлуком број АП 2478/18 од 6. јуна 2018. године (види тачка 2 ове одлуке). Наведену пресуду Окружног суда апелант је примио 26. марта 2018. године, а апелацију број АП 2478/18 којом је оспорио ту пресуду је поднио 24. априла 2018. године, дакле благовремено, тј. у року од 60 дана како је прописано чланом 18 став (1) Правила Уставног суда.
31. Коначно, апелација испуњава и услове из члана 18 ст. (1), (3) и (4) Правила Уставног суда јер не постоји неки други формални разлог због којег апелација није допустива, нити је очигледно (*prima facie*) неоснована.

VII. Меритум

32. Апелант сматра да су оспореним пресудама прекршена његова права из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције, члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију, као и члана II/3х) Устава Босне и Херцеговине и члана 10 Европске конвенције.
33. Имајући у виду суштину апелационих навода, Уставни суд ће у околностима конкретног предмета првенствено испитати апелантове наводе о наводној повреди права из члана II/3х) Устава Босне и Херцеговине и члана 10 Европске конвенције.

Право на слободу изражавања

34. Члан II/3 Устава Босне и Херцеговине гласи:

Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и основне слободе из става 2 овог члана, а она обухватају:

х) Слободу изражавања.

35. Члан 10 Европске конвенције гласи:

1. Свако има право на слободу изражавања. Ово право обухвата слободу сопственог мишљења, примања и саопштавања информација и идеја без мијешања јавне власти и без обзира на границе. Овај члан не спречава државе да захтијевају дозволе за рад радио, телевизијских и кинематографских предузећа.

2. Пошто остваривање ових слобода повлачи за собом дужности и одговорности, оно се може подвргнути формалностима, условима, ограничењима или казнама прописаним законом и неопходним у демократском друштву у интересу националне безбједности, територијалног интегритета или јавне безбједности, ради спречавања нереда или криминала, заштите здравља или морала, заштите угледа или права других, спречавања откривања информација добијених у повјерењу, или ради очувања ауторитета и непристрасности судства.

36. Уставни суд подсјећа да право на слободу изражавања из члана 10 Европске конвенције спада у групу тзв. квалификованих права за која је карактеристично да првим ставом дефинишу само право, а другим ставом допуштена мијешања и ограничења тих права, под условима прописаним тим ставом. Према пракси Европског суда за људска права (у

даљњем тексту: Европски суд) и Уставног суда, слобода изражавања представља суштински основ демократског друштва, један од основних услова његовог напретка и развоја сваког човјека. Ова слобода се, уз ограничења из члана 10 став 2 Европске конвенције, не односи само на „информације“ или „идеје“ које су примљене позитивно или се сматрају неувредљивим или према њима нема става, већ и на оне које вријеђају, шокирају и узнемиравају (види Европски суд, *Selistö против Финске*, пресуда од 16. новембра 2004. године, апликација број 56767/00, став 46, и Одлука број АП 1203/05 од 27. јуна 2006. године, тачка 42). Ова слобода, ипак, није апсолутна и може бити ограничена због околности и под условима наведеним у члану 10 став 2 Европске конвенције, под којима се јавна власт може мијешати у уживање слободе изражавања. Стога је кључна улога и задатак независног судства да у сваком појединачном случају јасно утврди границу између оправданих и потребних, те неоправданих и непотребних ограничења, која неки принцип потврђују као правило или га негирају као пуку декларацију.

37. Када се ради о ограничењима из члана 10 став 2 Европске конвенције, Европски суд је у бројним одлукама указао да се код одлучивања у случајевима клевете треба водити рачуна о сљедећем: да ли постоји мијешање у право на слободу изражавања, да ли је мијешање прописано законом, тежи ли остварењу легитимног циља и, на крају, да ли је мијешање „нужно у демократском друштву“ (види, између осталих, Европски суд, *Меџлис Исламске заједнице Брчко и други против Босне и Херцеговине*, пресуда од 27. јуна 2017. године, ст. 66 и 67).
38. У вези с питањем да ли је дошло до мијешања у апелантово право на слободу изражавања, Уставни суд нема дилему да јесте, будући да је у поступку окончаном оспореном пресудом апелант обавезан на накнаду штете, што представља мијешање у слободу изражавања загарантовану чланом 10 став 1 Европске конвенције.
39. Разматрајући законитост мијешања, Уставни суд првенствено запажа да је пресудом Основног суда, која је дјелимично преиначена пресудом Окружног суда, апелант обавезан да тужиоцу на име нематеријалне штете због клевете исплати одређени новчани износ. Из образложења оспорених одлука произлази да су редовни судови, на основу проведених доказа (између осталог, на основу закључених уговора о закупу и пословној сарадњи), закључили да је у конкретном случају апелант пасивно легитимисан. Приликом доношења таквог закључка редовни судови су навели углавном права Александра Камењашевића којем је апелант, на основу уговора о пословној сарадњи, уступио на

коришћење свој заштитни знак (лого) и дозволио му преузимање вијести са свог програма, док је апелант имао механизам контроле – лице које је овластио за (не)пуштање у етер спорних садржаја из којих произлази клевета. Даље, Уставни суд запажа да су редовни судови закључили да је спорни чланак објављен на интернет страници која носи апелантов лого и преноси његове вијести па самим тим произлази да апелант контролише и садржај на тој страници због чега је пасивно легитимисан и одговоран за садржај који је објављен у складу са одредбом члана 5 ЗЗК. Осим тога, наведено је да би свако друго тумачење у погледу непостојања апелантове пасивне легитимације у конкретном случају довело до изигравања смисла и циља ЗЗК. При томе, Уставни суд запажа да је апелант у поступку пред првостепеним судом, као и у жалбеним наводима, указивао на одредбе уговора о пословној сарадњи (које је закључио са Александром Камењашевићем) и истицао да није пасивно легитимисан у конкретној парници. Наиме, како то произлази из садржаја конкретног предмета, приговор недостатка пасивне легитимације апелант је истицао током цијелог поступка, као и у самој апелацији, наводећи да није власник предметне интернет адресе на којој је пренесен спорни текст, те указујући на одредбе уговора о пословној сарадњи из којих је видљиво да нема контролу над објављивањем таквих садржаја.

40. Међутим, Уставни суд запажа да су редовни судови (Основни и Окружни суд) приликом разматрања приговора недостатка пасивне легитимације (који је истакао апелант) навели релевантне уговоре – уговор о закупу интернет адресе закључен између Драге Стајића и Александра Камењашевића, као и уговор о пословној сарадњи закључен између апеланта и Александра Камењашевића у вези с коришћењем предметне интернет адресе. Наиме, судови су увидом у наведене уговоре уопштено навели њихов садржај, те су код уговора о пословној сарадњи навели права и обавезе Александра Камењашевића, док у односу на апеланта нису експлицитно навели у чему се огледају његова права и обавезе из наведеног уговора. У вези с тим, Уставни суд примјећује да су редовни судови закључак о постојању апелантове пасивне легитимације извели само на основу чињенице да је предметни спорни чланак објављен на интернет адреси која у свом називу садржи скраћени назив – апелантов лого, као и да апелант не оспорава да се на поменутој интернет адреси објављују вијести које он емитује. Дакле, на основу чињенице да се на предметној интернет страници објављују апелантове вијести, Основни и Окружни суд су закључили да апелант на такав начин контролише садржај поменуте странице, односно да је пасивно легитимисан у овом парничном поступку у складу са одредбом члана 5 ЗЗК.

41. Имајући у виду наведена образложења, Уставни суд запажа да су редовни судови приликом доношења закључка о постојању апелантове пасивне легитимације паушално закључили да је апелант пасивно легитимисан у конкретној парници. Наиме, редовни судови су навођењем да интернет адреса на којој је објављен спорни чланак има апелантов лого и да се на њој објављују његове вијести извели закључак да апелант контролише садржај странице и да је пасивно легитимисан. У вези с тим, Уставни суд запажа да су редовни судови пропустили да у конкретном случају изврше увид у садржај уговора у вези са коришћењем интернет адресе (права и обавезе уговорних страна, посебно апеланта) и доведу га у контекст са осталим изведеним доказима и релевантним одредбама 33К прије доношења закључка о (не)постојању апелантове пасивне легитимације. Наведено се појављује као предуслов утврђивања да ли је у околностима конкретног случаја правилно примијењено материјално права, односно да ли је апелант, за којег је неспорно утврђено да нема својство аутора, уредника или издавача изражавања, лице које је у смислу члана 5 33К на неки други начин могло ефикасно контролисати садржај тог изражавања.
42. Сходно свему изнесеном, Уставни суд подсећа на стандард образложене одлуке, који је иманентан праву на правично суђење, али који своју примјену налази и у вези с разматрањем осталих права, да разлози наведени у образложењу одлуке морају обухватити све важне аспекте конкретног случаја који су могли утицати на коначну одлуку – мјерило релевантности, (види, између осталих, Европски суд, *Ruiz Torija protiv Шпаније*, пресуда од 9. децембра 1994. године, серија А, број 303-А, тачка 29, *Kuznetsov и др. против Русије*, пресуда од 11. јануара 2007. године, апликација број 184/02, тачка 83 с даљњим референцама, *Ајдарић против Хрватске*, пресуда од 13. децембра 2011. године, апликација број 20883/09, тачка 34 и Уставни суд, нпр. Одлука о допустивости и меритуму број АП 2478/06 од 17. септембра 2008. године, став 22 с даљњим референцама, објављена на www.ustavnisud.ba). У конкретном случају, имајући у виду дата образложења Основног и Окружног суда, намеће се закључак да су наведени судови донијели оспорене одлуке без испитивања свих релевантних околности конкретног случаја у вези с питањем апелантове пасивне легитимације, што је у коначници довело до тога да је апелант обавезан да тужиоцу накнади нематеријалну штету због клевете. Наиме, произлази да су редовни судови у образложењима својих одлука, супротно релевантним околностима конкретног случаја и одредби члана 5 33К, паушално закључили да је апелант пасивно легитимисан у конкретној правној ствари. При томе, Уставни суд запажа да су редовни

судови такав закључак заснивали искључиво на постојању уговора, које нису адекватно анализирали, нити су, а што је подразумијевала одредба члана 5 ЗЗК, утврђивали да ли из наведених уговора заиста произлази апелантово право да може ефикасно контролисати садржај изражавања објављеног на наведеном порталу. Стога, Уставни суд сматра да у датим околностима конкретног случаја, због паушалног закључка редовних судова да је апелант имао могућност и механизме контроле, мијешање у апелантово право на слободу изражавања није било у складу са законом.

43. Стога, Уставни суд закључује да је дошло до кршења апелантовог права на слободу изражавања из члана II/3x) Устава Босне и Херцеговине и члана 10 Европске конвенције.

Остали наводи

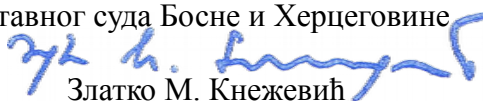
44. С обзиром на закључак у вези с кршењем права на слободу изражавања из члана II/3x) Устава Босне и Херцеговине и члана 10 Европске конвенције, Уставни суд сматра да није потребно посебно испитивати наводе о кршењу права на правично суђење из члана II/3e) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције, као и права на имовину из члана II/3k) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

VIII. Закључак

45. Уставни суд закључује да постоји повреда права на слободу изражавања из члана II/3x) Устава Босне и Херцеговине и члана 10 Европске конвенције када су редовни судови паушално закључили да је апелант имао могућност и механизме контроле, тј. да је апелант лице које је у смислу члана 5 ЗЗК на неки други начин могло ефикасно контролисати садржај спорног изражавања, због чега мијешање у апелантово право на слободу изражавања није било у складу са законом.

46. На основу члана 59 ст. (1) и (2) и члана 62 став (1) Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

47. Према члану VI/5 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједник
Уставног суда Босне и Херцеговине

Златко М. Кнежевић